

TBMM Deprem Araştırma Komisyonu Raporlarının Tarihsel Gelişimi
Historical Development of the Earthquake Research Commission Reports
Submitted to the Grand National Assembly of Türkiye

Bülent Özmen

Gazi Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, İnşaat Mühendisliği Bölümü, Maltepe 06570 Ankara

• Geliş/Received: 19.11.2023 • Düzeltmiş Metin Geliş/Revised Manuscript Received: 02.12.2023 • Kabul/Accepted: 03.12.2023
• Çevrimiçi Yayın/Available online: 25.12.2023 • Baskı/Printed: 30.01.2024

Derleme/Review

Türkiye Jeol. Bül. / Geol. Bull. Turkey

Öz: Önemli bir depremden sonra depremin yaralarını hızlı bir şekilde sarmaya yardımcı olmak, sorun alanlarını ortaya çıkarmak, çözüm önerilerini belirlemek ve deprem ile ilgili çalışmalar yapmak amacı ile Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) Deprem Araştırma Komisyonları kurulmaktadır. 1962 yılında kurulan ilk komisyondan başlayarak 1966, 1977, 1997, 1999, 2010, 2020 ve 2023 yıllarında farklı isimler altında sekiz kez deprem araştırma komisyonu kurulmuştur. Bunların yanı sıra 1962, 1976, 1977, 1978 yıllarında dört kez de TBMM Cumhuriyet Senatosunda deprem ile ilgili araştırma komisyonları kurulmuştur. Komisyon raporlarında birçok tespit ve önerinin yapılması kadar bunların takibinin yapılması, uygulanıp uygulanmadığının kontrol edilmesi de bir o kadar önemlidir. Önerilerin hayata geçirilebilmesi için mutlaka yasal bağlayıcılığının olması gerekir. Bu nedenle Meclis Deprem Araştırma Komisyonu raporlarında belirtilen görüş ve önerilerin uygulamaya geçebilmesi ve önerilen mevzuat değişikliklerinin yapılabilmesi için TBMM'ne de önemli görevler düşmektedir. Mecliste grubu bulunan bütün siyasi partilerin birlikte çalışarak ortaya koydukları raporlarda yapmış oldukları önerilerinin takipçisi olarak mevzuat düzenlemeleri ile ilgili önerilerini bir an önce Meclis'te gündemlerine alarak kanunlaştırmaları, önerilerinin uygulanıp uygulanmadığını kontrol ederek uygulanmasını sağlamaları Türkiye'nin deprem risklerinin azaltılması çalışmalarına önemli katkılar sunacaktır. Bu makalenin amacı hem geçmişten günümüze kurulmuş olan meclis deprem araştırma komisyonları ve komisyonlar tarafından hazırlanmış olan raporlar hakkında bilgiler vermek hem de yapılan önerilerin geliştirilmesine ve deprem risklerinin azaltılması çalışmalarına katkı sunmak ve bundan sonra kurulacak komisyonlara yol gösterici olmaktır.

Anahtar Kelimeler: Araştırma komisyonu, deprem, rapor, TBMM

Abstract: After a significant earthquake, Earthquake Research Commissions are established in the Grand National Assembly of Türkiye in order to help heal the wounds of the earthquake quickly, to reveal problem areas, to determine solutions that may be suggested, and to carry out earthquake-related studies. Starting from the first commission established in 1962, Earthquake Research Commissions were established eight times under different names in 1966, 1997, 1999, 2010, 2020 and 2023. In addition to these, earthquake-related research commissions were established 4 times in the Senate of the Grand National Assembly in 1962, 1976, 1977 and 1978. It is equally important to make findings and suggestions in the commission reports, as well as to follow them up and check whether they are implemented. In order for the recommendations to be implemented, they must be legally binding. For this reason, it is important that the Grand National Assembly has the duty to put into practice the opinions and suggestions stated in the reports of the Parliamentary Earthquake Research Commission and to make the proposed legislative changes. It will make significant contributions to Türkiye's efforts to reduce earthquake risks if all political parties in the Parliament work together and follow up on the proposals made in the reports, put their suggestions

regarding legislative regulations on the agenda of Parliament as soon as possible and enact them, and ensure their implementation by checking whether their suggestions are implemented.

The purpose of this article is to provide information about the Parliamentary Earthquake Research Commissions and reports prepared by these commissions that have been established from past to present, as well as to contribute to the development of recommendations and studies on reducing earthquake risks and to guide the commissions to be established in the future.

Keywords: Research commission, earthquake, report, TBMM

GİRİŞ

Şimdiye kadar 1962, 1966, 1977, 1997, 1999, 2010, 2020 ve 2023 yıllarında farklı isimler altında deprem ile ilgili çalışmalar yapmak amacı ile Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) Deprem Araştırma Komisyonları kurulmuştur. 03.03.2023 tarihinde kurulan son komisyon ile birlikte günümüze kadar TBMM’inde sekiz kez deprem ile ilgili araştırma komisyonu kurulmuştur.

Bu komisyonların yanı sıra 1961-1980 yılları arasında faaliyet gösteren TBMM Cumhuriyet Senatosunda da 1962, 1976, 1977, 1978 yıllarında 4 kez deprem ile ilgili araştırma komisyonları kurulmuştur (Eyidoğan, 2021). Cumhuriyet senatosunda kurulanlarla birlikte TBMM’de deprem ile ilgili çalışmalar yapmak amacıyla kurulan komisyon sayısı on iki olmuştur.

Türkiye’de 1961-1980 yılları arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), çift meclisli olarak faaliyet göstermiştir. Bu yıllar arasında TBMM üst kanadı Cumhuriyet Senatosu alt kanadı ise Millet Meclisi olacak şekilde çalışmalarını yürütmüştür. 1961 Anayasası ile kurulmuş olan TBMM Cumhuriyet senatosu; Milli Birlik Komitesi üyeleri, cumhurbaşkanının seçtiği üyeler ve genel oyla seçilen üyelerden oluşmuş ve hükümetlerin icraatlarını denetleyecek şekilde faaliyetlerini sürdürmüştür. 12 Eylül 1980 yılından sonra tekrar tek meclisli sisteme geri dönülmesi ile senato kurumu 19 yıllık bir çalışma süresinden sonra kapanmıştır.

Bu çalışmada araştırma komisyonlarının amacı ve görevleri, komisyonların kuruluş ve çalışma usulleri açıklanmış ve geçmişten

günümüze Meclis çatısı altında kurulmuş olan deprem araştırma komisyonlarının kuruluş gerekçeleri, kuruluş tarihleri, yapmış oldukları çalışmalar ve hazırlanmış oldukları raporlar ve raporların içerikleri hakkında bilgiler sistematik bir şekilde ortaya konulmuştur.

Makalenin amacı meclis deprem araştırma komisyonları ve bu komisyonlar tarafından hazırlanmış olan raporlar hakkında bilgileri, önerileri tarihsel bir sıra içinde vermek, bundan sonra kurulacak komisyonlara ve komisyonlar tarafından yapılacak çalışmalara ve ortaya koyacakları önerilere yol gösterici olmak ve deprem risklerinin azaltılması çalışmalarına katkı sunmaktır.

ARAŞTIRMA KOMİSYONLARININ ÇALIŞMA USUL ve ESASLARI

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının doksan sekizinci maddesine istinaden milletvekillerinin kamu yararı açısından ihtiyaç duydukları konularda tek başına veya toplu olarak verdikleri yazılı önergeleriyle oluşturulan Meclis Araştırma Komisyonları ile İhtisas Komisyonlarının oluşma, önerge verme, çalışma usul ve esasları TBMM İç Tüzüğü ile belirlenmektedir. 9 Kasım 1982 tarihinde 17863 (mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 98. Maddesi aşağıdaki gibidir.

*Madde 98 – (Değişik: 21/1/2017-6771/6 md.)
Türkiye Büyük Millet Meclisi; Meclis araştırması, genel görüşme, Meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini*

kullanır. Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemeden ibarettir. Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir. Meclis soruşturması, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında 106'ncı maddenin beşinci, altıncı ve yedinci fıkraları uyarınca yapılan soruşturmada ibarettir. Yazılı soru, yazılı olarak en geç on beş gün içinde cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarından ibarettir. Meclis araştırması, genel görüşme ve yazılı soru önergelerinin verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile araştırma usulleri Meclis İçtüzüğü ile düzenlenir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi denetleme yetkisini yazılı soru, meclis araştırması, genel görüşme, gensoru ve meclis soruşturması yollarıyla kullanmaktadır. Yazılı soru önergesi, sadece bir milletvekili tarafından imzalanmakta ve Başkanlığa verilmektedir. Yazılı soru önergelerine belge eklenmez. Başkan, İçtüzük şartlarına uygun gördüğü önermeleri gelen kağıtlar listesinde yayımlar ve ilgili Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanlara gönderir. Meclis araştırması ise bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemedir. Meclis iç tüzüğünün 104 ve 105. maddelerinde meclis araştırma komisyonu oluşturulması için önerge verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile cevaplandırılma, görüşme ve araştırma yöntemleri ve yetkileri düzenlenmiştir. 13 Nisan 1973 tarih ve 14506 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan ve 1 Eylül 1973 tarihinde yürürlüğe giren "Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü" nün araştırma komisyonları ile ilgili 104 ve 105'inci maddeleri aşağıdaki gibidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Meclis araştırması

Meclis Araştırmasının tarihi ve açılması

MADDE 104 – (Değişik birinci fıkra: 9/10/2018 -1200 S.Karar/25 md.) Meclis araştırması,

belli bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemeden ibarettir. Araştırma istemi önergesi beş yüz kelimedenden fazla ise önerge sahipleri beş yüz kelimeyi geçmemek üzere özetini eklemek zorundadır. Meclis araştırmasının açılmasında genel görüşme açılmasındaki hükümler uygulanır. Meclis araştırma komisyonunun raporu hakkında Genel Kurulda, genel görüşme açılır.

Meclis Araştırma Komisyonu ve yetkileri

MADDE 105- Meclis araştırmasının yürütülmesi görevi, genel hükümlere göre seçilecek bir özel komisyona verilir. Bu komisyonun üye adedi, çalışma süresi ve gerektiğinde Ankara dışında da çalışabileceği hususu Meclis Başkanının teklifi ile Genel Kurulca tespit edilir. Araştırmasını üç ay içinde bitiremeyen komisyona bir aylık ek süre verilir. Komisyon bu süre sonunda da çalışmasını tamamlayamadığı takdirde süre bitiminden itibaren on beş gün içinde araştırmanın tamamlanmaması nedenleri veya o ana kadar varılan sonuçlar üzerinde Genel Kurulda görüşme açılır. Genel Kurul bu görüşme ile yetinebileceği gibi yeni bir komisyon da kurabilir. Meclis Araştırma Komisyonu bakanlıklarla genel ve katma bütçeli dairelerden, mahallî idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumundan, kamu iktisadî teşebbüslerinden, özel kanun ile veya özel kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulmuş banka ve kuruluşlardan, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından ve kamu yararına çalışan derneklerden bilgi istemek ve buralarda inceleme yapmak, ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkisine sahiptir. Komisyon, gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilir. Devlet sırları ile ticarî sırlar, Meclis araştırması kapsamının dışında kalır.

Milletvekillerince TBMM Başkanlığına farklı zamanlarda birbirine yakın konularda verilen araştırma önermeleri tek başlık altında birleştirilerek araştırma komisyonları oluşturulmaktadır.

TBMM DEPREM ARAŞTIRMA KOMİSYONLARI

Deprem risklerinin azaltılması için yapılması gereken çalışmaları belirlemek, sorunlar ve çözüm önerilerinin detaylı bir şekilde tartışılmasını sağlamak için oluşturulan meclis araştırma komisyonlarının çalışmaları ve hazırlanmış oldukları raporları çok önemlidir ve/veya çok önemli olması gerekir. Yoğun bir emek ve zaman harcanarak hazırlanan bu raporlar için deprem alanında çalışan tüm paydaşlardan bilgi alınmakta, varsa sorun ve beklentileri dinlenmekte, sahada inceleme ve gözlem yapmak suretiyle mevcut durum belirlenmekte, kanuni düzenleme ve iyileştirme yapılması gereken sorunlar tespit edilmekte, gelişmiş ülkelerin politika ve uygulamalarıyla karşılaştırılmaktadır. Raporlar özel, kamu ve sivil toplum kuruluşlarınca alınması gereken tedbirleri ortaya koyarak hem yürütme hem de yasama sürecine yol göstermeyi hedeflemektedir.

Şimdiye kadar değişik isimler altında kurulan komisyonlara ait bilgiler kuruluş tarihi, komisyon adı, hangi depremden sonra kurulduğu, üye sayısı, rapor teslim tarihi ve raporun sayfa sayısı bilgilerini içerecek şekilde Çizelge 1’de verilmiştir.

6 Eylül 1975 tarihinde Diyarbakır’ın Lice, Hani, Kulp ilçelerinde, 24 Kasım 1976 tarihinde Van ilinin Muradiye, Çaldıran ilçeleri ve yörelerinde ve son olarak 25 Mart 1977’de Elazığ’ın Palu ilçesinde meydana gelen depremler binlerce insanın hayatını yitirmesine ve büyük hasarların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Depremzedelerin kışı ağır şartlar altında ıstıraplı bir şekilde geçirmesi ve bu kışta aynı ıstırap ve acıları yaşamaması, durumun yerinde incelenmesi ve gereken önlemlerin alınması amacıyla Çizelge 1’de kronolojik sırayla verilen komisyonlara ilave olarak; 28 Aralık 1977 Çarşamba günü Meclisin 83’üncü birleşimi toplantısında 15 Üyeden oluşan “*Doğu İllerinde Meydana Gelen Deprem Hakkında Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu*” kurulmuştur. 25 Mart 1975 Susuz-Kars depremi (M 5,1), 6 Eylül 1975 Lice-Hani-

Kulp depremi (M 6,9), 24 Kasım 1976 Çaldıran-Muradiye Depremi (M 7,2) ve 25 Mart 1977 Palu-Elazığ depremlerinden (M 5,2) sonra kurulmuş olan bu komisyon raporunu hazırlamadığı için hükümsüz sayılmıştır.

1962 Yılında Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu

Komisyonun kurulmasına, 7 Eylül 1962 Cuma günü Meclisin 113. Birleşiminde karar verilmiştir. Komisyonun adı “*Kars Vilayetinin Iğdır İlçesinde 5 Eylül 1962 tarihinde vuku bulan deprem dolayısıyla kurulan Meclis Araştırma Komisyonu*” olarak belirlenmiştir. 10 Eylül 1962 Pazartesi günü yapılan Meclisin 114. Birleşiminde de komisyon üyeleri seçilmiştir. Mahallinde tetkik yapmak ve Millet Meclisinin geçmiş olsun dileklerini Iğdır halkına ulaştırmak amacıyla kurulan komisyon 12 Eylül tarihinde Iğdır’a ulaşmıştır. Bir gece çadırda kalarak hem incelenmelerde bulunmuş hem de halkın sorunları ile ilgilenmişlerdir. Beş üyeden oluşan bu komisyon sekiz madde ve iki sayfadan oluşan bir rapor hazırlamıştır. İleride şehircilik bakımından bir hataya düşülmemesi için iyi bir şehir planına ihtiyaç olduğu, Iğdır’da bulunan evlerin %40-50 kadarının hasara uğraması nedeniyle halkın moralinin çok kötü olduğu hükümetimizin göstereceği yakın ilginin halkın moralinin düzelmesine çok yardımcı olacağı, deprem dolayısıyla halkın 7500 çadıra ihtiyaç duyduğu bunların 3071 kadarının İmar ve İskân Bakanlığı ve Kızılay tarafından karşılandığı ve geriye kalan eksik çadır ihtiyacının da bir an önce giderilmesi gerektiği, banka alacaklarının bazılarında kolaylık sağlanması, memurların konut ihtiyacı için bakanlıklar tarafından baraka yaptırılması, ortaokul ihtiyacı, ilkokulların durumu, tarım mahsullerinin satın alınması, tesis kredilerinin yenilenmesi, memurlara avans verilmesi, hastane ve personel ihtiyaç ve durumu, emniyet ve asayişin takviyesi gibi çeşitli talep ve şikâyetlerin yetkililere ulaştırıldığı belirtilmiştir. Komisyon üyeleri tarafından hazırlanmış olan rapor 5 Aralık 1962 tarihinde TBMM on üçüncü Birleşiminde görüşülerek kabul edilmiştir.

Çizelge 1. TBMM deprem araştırma komisyonları

Table 1. Earthquake Research Commissions of Grand National Assembly of Türkiye

Kuruluş Tarihi	Komisyonun Adı	Hangi Depremden Sonra Kurulduğu	Üye Sayısı	Rapor Teslim Tarihi	Rapor Sayfa Sayısı
7 Eylül 1962	Kars Vilayetine İğdir İlçesinde 5 Eylül 1962 tarihinde vuku bulan deprem dolayısıyla kurulan Meclis Araştırma Komisyonu	5 Eylül 1962 İğdir Kars Depremi	5 üye	5 Aralık 1962	2 sayfa
18 Kasım 1966	Deprem Bölgesindeki Genel Durum Hakkında Meclis Araştırması Komisyonu	19 Ağustos 1966 Doğu (Varto-Muş) Depremi	17 üye	25 Nisan 1967	67 sayfa
21 Ocak 1997	Doğal Afetlerde Meydana Gelen Can ve Mal Kaybını En Aza İndirmek İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu	10 Temmuz 1995 İkitelli-İstanbul, 14 Temmuz 1995 Senirkent-Isparta, 1 Ekim 1995 Dinar Depremi, 2 Kasım 1995 ve 7 Ocak 1997 İzmir'de meydana gelen Sel Felaketleri	9 üye	20 Haziran 1997	31 sayfa
23 Ağustos 1999	Ülkemizde Meydana Gelen Deprem Felaketi Konusunda Yapılan Çalışmaların Tüm Yönleriyle İncelenerek Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu	17 Ağustos 1999 İzmit Körfezi Depremi	13 üye	22 Şubat 2000	50 sayfa
12 Ocak 2010	Deprem Riskinin Araştırılarak Deprem Yönetiminde Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu	İstanbul başta olmak üzere ülkemizin deprem riskinin ve buna bağlı olarak alınacak tedbirlerin belirlenmesi konusunda	16 üye	7 Nisan 2011	154 sayfa
5 Kasım 2020	Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu	24 Ocak 2020 Sivrice-Elazığ ve 30 Ekim 2020 İzmir Depremi	22 üye	16 Temmuz 2021	524 sayfa
3 Mart 2023	Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Sonuçlarının Tüm Yönleriyle Araştırılması, Depreme Dirençli Yapı Stokunun Oluşturulması ve Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkinliğinin Artırılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Bir Meclis Araştırma Komisyonu	6 Şubat 2023 Pazarcık-Kahramanmaraş (Mw 7.7) ve Ekinözü-Kahramanmaraş (Mw 7.6) Depremleri	21 üye	27 Nisan 2023	912 sayfa

1966 Doğu Depremi Millet Meclisi Araştırma Komisyonu

18 Kasım 1966 Cuma günü Meclis'in 7. Birleşim toplantısında araştırmakomisyonunun kurulmasına karar verilmiştir. Komisyonun adı "*Deprem Bölgesindeki Genel Durum Hakkında Meclis Araştırması Komisyonu*" olarak belirlenmiştir. Komisyonun amacı; 19 Ağustos 1966 tarihinde meydana gelen Varto-Muş depremi nedeniyle hasara uğramış yerleri yerinde inceleyerek, eksikleri tespit etmek ve alınacak önlemleri bir an önce belirleyerek yerine getirilmesini sağlamaktır. 25 Kasım 1966 Cuma günü yapılan 10. Birleşim toplantısında 17 komisyon üyesinin seçimi yapılmıştır. Komisyon ilk olarak 1 Aralık 1966 tarihinde toplanmıştır. Heyet 7 Aralık 1966 tarihinde Ankara'dan Malatya'ya uçakla ve aynı gün karayolu ile Elazığ'a gitmiştir. Elazığ'da bir gece kaldıktan sonra Bingöl ve Karlıova'ya geçerek incelemelerde bulunmuştur. Oradan Muş ve Solhan'a hareket ederek hem bu yerlerde hem de güzergâh boyunca gözlemler yapmıştır. Sonrasında Varto'ya hareket ve güzergâh boyunca inceleme, Hınıs'a hareket ve güzergâh boyunca inceleme, Tekman'a hareket ve güzergâh boyunca inceleme, Erzurum'a hareket ve güzergâh boyunca inceleme, Çat'a hareket ve güzergâh boyunca inceleme yapmışlardır. Çalışmalarını tamamladıktan sonra Erzurum'dan Ankara'ya dönmüşlerdir. Komisyon raporunu 25 Nisan 1967 tarihinde TBMM Başkanlığına teslim etmiştir. Komisyondan 7 üye rapora ek olarak 23 sayfalık muhalefet şerhi yazmıştır. Alt komisyon raporu 1 üyenin muhalefet şerhi ile birlikte 10 sayfadır. Komisyonun nihai raporu, şerhler ve alt komisyon raporu ile birlikte toplam 67 sayfadır. Rapor 21 Haziran 1967 Çarşamba günü Meclisin 122. Birleşiminde görüşülerek kabul edilmiştir.

Deprem Araştırma Alt Komisyonu: Komisyonun 19 Ocak 1967 tarihli toplantısında; Adana, Mersin, Hatay, Kayseri, Ankara ve

Eskişehir illerinde geçici olarak iskân edilmiş olan doğu deprem felâketzedelerinin durumlarını yerinde incelemek üzere 4 milletvekilinden oluşan bir alt komisyon kurulmuştur. Alt komisyon aynı gün toplanarak başkanını seçmiş ve seyahat programını belirlemiştir. Bu alt komisyon 2 Şubat 1967 günü uçakla Adana'ya giderek incelemeye buradan başlamış sonra sırasıyla 11 Şubat 1967 gününe kadar Hatay, Mersin, Eskişehir illerindeki depremedelerin geçici iskân durumlarını incelemiştir. Alt komisyon üyeleri, Ankara ve Kayseri illerinde incelemeye gerek kalmadığı kararına vararak raporunu hazırlamıştır.

Deprem Araştırma Komisyon raporunda yardımların tam yerine ulaşmaması ve ilk yardımda yaşanan keşmekeş, iç ve dış yardımlar, hasar tespiti, para yardımı, barakalar, yolların tamiri, hayvan ve ürünlerin değerlendirilmesi, başka yerlerde ve illerde geçici olarak iskân edilen ailelere yardım, Avrupa'ya işçi gönderilmesi ve devamlı iskân ile ilgili çalışmalar yapılmış ve ilgili kurum ve kuruluşlardan deprem bölgesinde yaptıkları çalışmalar hakkında bilgileri aldıktan sonra raporunu tamamlamıştır. Bingöl, Muş ve Erzurum'da yaşayan depremedelerin birçok sorunla karşılaştığı tespit edilmiştir.

1997 Meclis Afet Araştırma Komisyonu

Komisyon 21 Ocak 1997 Salı günü Meclisin 48 inci Birleşiminde alınan karar gereğince doğa kaynaklı afetlerde meydana gelen can ve mal kaybını en aza indirmek için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla kurulmuştur. Komisyonun adı "*Doğal Afetlerde Meydana Gelen Can ve Mal Kaybını En Aza İndirmek İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu*" şeklinde belirlenmiştir. Komisyon çalışmalarına 4 Şubat 1997 tarihinde başlamıştır. Komisyon raporu 25 Kasım 1997 tarihinde mecliste görüşülerek kabul edilmiştir.

Komisyon çalışmalarını komisyon toplantıları, iki Genel Müdürlükten alınan brifing, bazı Valiliklerden ve Kuruluşlardan gelen raporların incelenmesi, son yıllarda büyük afetlere maruz kalan bazı il ve ilçelerde görüşme ve inceleme gezileri şeklinde yürütmüştür. Hazırladıkları raporda;

- Afet konusunda her kademedede eğitime ağırlık verilmesi,
- Ülkemizde konut ve yapı üretenlerin afet tehlikesinin bilincinde olmalarının sağlanması,
- Köylere kadar uzanan yapı ustaları eğitimi,
- Afet olduğu zaman harekete geçen kurumların koordinasyonunda kalıcı bir yapının sağlanması,
- Yerel Yönetimlerin imar planı yaparken jeolojik, hidrolojik ve jeofizik raporları mutlaka dikkate almalarının sağlanması,
- Sel yatakları veya heyelanlı sahalarda inşaata izin verildiği veya göz yumulduğu, yasalara aykırı bu uygulamaların mutlaka önlenmesi,
- Yapı sigortasının gündeme gelmesi,
- Belediyelerin onayladıkları proje ve hesaplardan sorumlu olmadığı, mesuliyetin projeyi yapan mühendiste olduğu, onaylayan makamlara da sorumluluk getirilmesi,
- Yerleşim planlarında çok ciddi tedbirlerin alınması ve sakıncalı yerlerde planlamaya kesinlikle izin verilmemesi,
- İmar planlarını yapma ve onaylama yetkisinin belediyelerde olduğu, belediyelerin mesuliyetlerinin bilincinde olmaları gerektiği,
- Deprem bölgesi olan ülkemizde, depremle iç içe yaşamayı öğrenmemiz ve gerekli tedbirleri almamız gerektiği,
- Okul, medya, askeri birliklerde bu konuda eğitime gerek olduğu,

- Üniversitelerin mimar, mühendis, şehir plancısı yetiştiren bölümlerine afet ve deprem ile ilgili derslerin konulması,
  - Münferit afetlerle ilgili yardımların mahalli idarelere bırakılabileceği ve bu arada kendilerine bir kısım gelir sağlanabileceği,
  - Yapılarda kalite kontrol ve afet sigortası konularının yasallaşması,
- gibi birçok öneri getirilmiştir.

1999 Meclis Deprem Araştırma Komisyonu

17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen İzmit Körfezi depreminden sonra çok sayıda milletvekili tarafından verilen öneriler doğrultusunda Komisyon kurulması teklifleri; Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 27 Ağustos 1999 tarihli 59'uncu birleşiminde görüşülerek kabul edilmiştir. Komisyonun amacı; 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen deprem felaketi sonrasında yapılan çalışmaları tüm yönleri ile incelemek ve alınması gereken tedbirleri belirlemektir. Aynı birleşimde komisyonun 13 üyeden oluşmasına ve 3 aylık görev süresinin Başkan, Başkanvekili, sözcü ve kâtip üye seçimini takiben başlaması ve gerektiğinde Ankara dışında da çalışma yapması kararlaştırılmıştır. Konunun önemi açısından komisyon üyeleri aynı gün toplanarak Başkan, Başkanvekili, sözcü ve kâtip üye seçimini yaparak çalışmalarına başlamıştır. Komisyonun adı "Ülkemizde Meydana Gelen Deprem Felaketi Konusunda Yapılan Çalışmaların Tüm Yönleriyle İncelenerek Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu" şeklinde belirlenmiştir. Komisyon deprem bölgesinde yaşananları yerinde görmek üzere 2 Eylül 1999 tarihinde başlayan ve iki gün süren bir gezi düzenlemiştir. Böylece komisyon üyeleri; Bolu, Düzce, Gölyaka, Sakarya, Kocaeli, Gölcük, Yalova ve İstanbul Avcılar'ın, deprem sonrasındaki durumunu

bizzat yerinde incelemek ve kriz masalarının çalışmalarını gözlemek fırsatını bulmuştur. Komisyon üyeleri gezi sonrasında bölgede yaşanan felaketin üzerinden yaklaşık iki hafta gibi bir süre geçmiş olmasına rağmen Kriz masalarının deprem şokundan kurtulamadıklarını gördüklerini belirtmiştir. Ayrıca, geçmişte yaşanan depremlere rağmen; imar planlarında yanlış yer seçimi, alüvyon arazilerin gerekli zemin etütleri yapılmadan imara açılması, yapılaşma sürecinde deprem şartlarına uyulmaması, siyasi ve rant kaygılarından kaynaklanan yoğunluk artışı, gereğinden fazla kat yapımına izin verilmesi, ya da kaçak yapılan binalara imar affı ile ruhsat verilmesi sonucunda bölgede ağır hasar ve can kaybının meydana geldiğinin görüldüğünü ifade etmişlerdir. Daha sonra 15-16 Eylül 1999 tarihleri arasında iki günlük ikinci inceleme gezisi düzenlenmiştir. Bu gezide komisyon üyeleri yerel yöneticileri, sivil toplum örgütlerini ve yöre halkını dinleme fırsatını bulmuştur. Bu inceleme sırasında Donanma Komutanlığı ve TÜPRAŞ Genel Müdüründen de bilgi alınmıştır. Komisyon daha sonra 29 Eylül 1999 tarihinde sadece Sakarya ve Gölcük'ü kapsayan bir inceleme gezisi daha yapmıştır. Yardım, kurtarma ve iskân çalışmaları açısından, geçmişte yaşanan benzer felaketler sonrasında nelerin yapıldığını ve ne gibi zorluklarla karşılaşıldığını araştırmak üzere dört alt komisyon kurulmuştur. Alt komisyonlar yaptıkları araştırmalar ve inceleme gezileri ışığında çalışmalarını tamamlayarak komisyona sunmuştur. Ayrıca deprem bölgesindeki gelişmeleri izleyebilmek için görev bölümü yapılmış ve depremden etkilenen her il için ayrı görevli üyeler belirlenmiştir. Böylece yapılan çalışma ve gelişmelerin eksiksiz bir şekilde takip edilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Komisyon çalışmalarının sürdüğü sırada, 12 Kasım 1999 Cuma günü saat 18:57'de, Mw 7,2 büyüklüğünde Kaynaşlı-Düzce depremi meydana gelmiştir. Komisyon üyeleri durumu yerinde incelemek

amacıyla 21 Kasım 1999 Pazar günü ikinci depremden etkilenen bölgeye gitmiş ve durumu yerinde incelemiştir. Komisyon ayrıca gerek nüfus yoğunluğu, gerek sanayimizin büyük ölçüde bu illerde yer alması nedeni ile İstanbul, İzmir, Bursa ve Eskişehir illerine özel ilgi göstererek bu illerin olası bir afete karşı ne derece hazırlıklı olduğunu tespit etmeye çalışmıştır.

Komisyon, değişik tarihlerde deprem bölgesine yapmış olduğu inceleme gezilerinde bölgedeki yetkililer, depremedeler ve bölge sivil toplum örgütleri temsilcileri ile görüşmeler yapmıştır. Komisyon bunun dışında mecliste yapmış olduğu toplantılarda, kamu idaresinin ilgili kuruluşlarının temsilcilerini, üniversitelerden bilim insanlarını, sivil toplum örgütlerinin temsilcilerini, depremde gönüllü olarak faaliyet gösteren amatör kuruluşların temsilcilerini dinleyerek onların bilgisine başvurmuştur. Ayrıca kendisine ulaşan her türlü doküman üzerinde de inceleme ve değerlendirme yapmıştır.

Komisyon raporu başlangıç, komisyonun kuruluşu, komisyon çalışma süresi, genel bilgiler, komisyon çalışmaları, değerlendirme ve öneriler şeklinde 7 ana başlıktan oluşmuştur. Raporda;

- Yeni bir deprem politikası oluşturulmalı devlet politikası olarak uygulanmalıdır.
- Bilimsel çalışmaları koordine etmekle sorumlu bir "Deprem Araştırma Kurulu" oluşturulmalıdır. Bu kurul aynı zamanda ulusal deprem politikalarının tespiti için çalışmalar yapmalıdır. Uygun görüldüğünde Uluslararası Afet Bilgi Sistemlerinden yararlanabilecek bir "Ulusal Afet Bilgi Sistemi" kurulmalıdır.
- Afet yönetim sistemine doğrudan veya dolaylı olarak katkı sağlayan kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanması çok önemli bir husustur. Etkin bir koordinasyon sağlanabilmesi için Afet İşleri Genel

Müdürlüğü, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve Deprem Araştırma Kurulu, Başbakanlığa bağlı bir Müsteşarlık, Başkanlık ya da bir Bakanlık şeklinde yeni bir idari yapıya kavuşturulmalıdır.

- Gecekondulaşma ve kaçak yapılaşmayı teşvik eden imar affi politikasından kesinlikle vazgeçilmelidir.
- Yapı sigortası sistemi yasal düzenlemeleri yapılarak süratle uygulamaya başlanmalıdır.
- Belediyelerdeki itfaiye teşkilatları bir afet anında kurtarma ve ilk yardım yapacak şekilde yeniden örgütlenmeli, donatılmalı ve eğitilmelidir.
- Afet riski yüksek olan bölgelerden başlamak üzere mevcut yapı ve altyapıların afetler olmadan önce güçlendirilmesi ve yenilenmesi çalışmalarına kamu binalarından başlayarak önem ve öncelik verilmeli ve bu amaç için yeterli iç ve dış kaynaklar bulunarak özel bir uygulama projesi hazırlanmalıdır.
- Kentlerimiz için hazırlanan deprem senaryoları geliştirilmelidir.

şeklinde özetlenebilecek deprem öncesi ve esnasında yapılabilecek otuz dokuz öneri getirilmiştir. 1999 Depremi Meclis Araştırma Komisyonu raporunda bulunan 39 temel önerinin yarısına yakın kısmı uygulanmış durumdadır (Denge ve Denetleme Ağı, 2023).

2010 Meclis Deprem Araştırma Komisyonu

Ülkemizin deprem riskinin ve buna bağlı olarak alınacak tedbirlerin belirlenmesi konusunda çeşitli partilere mensup milletvekilleri tarafından meclis araştırması komisyonu kurulmasına dair verilen önergeler doğrultusunda 12 Ocak 2010 tarihli TBMM'nin 46. Birleşiminde 953 sayılı TBMM Kararı ile 16 üyeden oluşan "*Deprem Riskinin Araştırılarak Deprem Yönetiminde*

Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu" kurulmuştur. Komisyonun kurulmasına ilişkin karar 20 Ocak 2010 tarih ve 27468 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Komisyonun amacı; Türkiye'nin deprem riskini araştırmak ve deprem yönetiminde alınması gereken önlemleri belirlemektir. Komisyonun kurulmasından sonra 28 Ocak 2010 tarihinde Komisyona üye seçimi yapılmış ve bu Karar 4 Şubat 2010 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Komisyon ilk toplantısını 28 Ocak 2010 tarihinde yapmıştır. Komisyon gerek kendi üyeleri ile gerekse konuyla ilgili katılımcılarla oniki toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantılara bakanlıklar başta olmak üzere bazı kamu kurumları, belediyeler, üniversiteler ve meslek odaları dahil konuyla ilgili elli üç birim davet edilmiş ve bu toplantılarda 100'den fazla kişinin bilgisine başvurulmuştur. Ayrıca komisyon yerinde incelemeler yapmak üzere sırasıyla İstanbul, Kocaeli, Yalova, Bolu, Düzce, Sakarya, Eskişehir ve Bursa'da incelemelerde bulunmuştur. Bu incelemelerde, valilikler ve belediyeler başta olmak üzere adı geçen illerdeki meslek odaları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının da katıldığı toplantılar düzenlenmiştir. Komisyon ayrıca çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile meslek odalarından gelen bilgileri de değerlendirmiştir.

Komisyon raporunun ilk bölümünde, komisyonun kuruluşu ve yapmış olduğu çalışmalar genel bir şekilde özetlenmiştir. İkinci bölümde 1999 yılında yaşanmış olan depremlerden raporun yazıldığı tarihe kadar yapılan zarar azaltma ve iyileştirme çalışmaları üzerinde durulmuştur. Raporun üçüncü bölümünde ilk iki bölümde verilen bilgilerin analizi ile depremle ilgili çözülmesi gereken sorunlar tespit edilmiştir. Dördüncü bölümde ise deprem özellikli olarak, afet politikasının Komisyon tarafından benimsenen genel teorik çerçevesi çizilmiş ve son bölümde yer alan çözüm önerilerinin hayata geçirilmesinde kullanılacak

uygulama araçları belirtilmiştir. Raporun son bölümünde de komisyonun geliştirmiş olduğu önerilere yer verilmiştir. Raporda; eğitim konuları, araştırma faaliyetleri ve akademik ortam, deprem bilgi altyapısı, risklerin belirlenmesi, kurumsal yapılanma, planlama konuları, yapı envanter çalışmaları, mevcut yapıların güçlendirilmesi ve rehabilitasyonu, tarihi ve kültürel varlıkların afet zararlarından korunması, yapım konuları, hasar tespit çalışmaları, mesleki konular, denetim konuları, finansman, medyanın performansı, koordinasyon etkinliği, sağlık konuları, mevzuat konuları gibi konularda öneriler getirilmiştir. 2010 yılı raporunda en çok yapı denetim sisteminin yer aldığı, bunu sırasıyla basın-medya ve deprem sigortası konularının takip ettiği görülmüştür (Bozkurt ve Çiçekdağı, 2022).

2020 Meclis Deprem Araştırma Komisyonu

30 Ekim 2020 tarihinde Sisam (Samos) adasının kuzeyinde Kuşadası Körfezinde İzmir kent merkezinden yaklaşık 70 km uzaklıkta Sisam Fayı üzerinde meydana gelen ve 117 vatandaşımızın hayatını yitirmesine neden olan Mw 6,6 büyüklüğündeki depremin ardından TBMM Genel Kurulunun 03.11.2020 tarihli 11'inci birleşiminde “*Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu*” isimli ve 22 üyeden oluşan bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasına karar verilmiştir. Bu karar 5 Kasım 2020 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Komisyonun amacı; depreme karşı alınabilecek önlemleri ve depremlerin zararlarını en aza indirebilmek için alınması gereken tedbirleri belirlemektir. Kararın Resmi Gazetede yayınlanmasını takiben 10 Kasım 2023 tarihinde yapılan ilk toplantıda Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip üye seçimi yapılmıştır. Bu alınan kararların 13 Kasım 2020 tarihli Resmi Gazetede

yayınlanması ile komisyon çalışmalarına başlamıştır. Komisyon çalışma süreci boyunca 18 toplantı yapmış, Elazığ ve İzmir’de incelenmelerde bulunmuştur (Genç, 2021). 17 Mart 2021 tarihinde İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) Merkez Kampüsü incelemesi ile çalışmalarını sonlandırmıştır. Komisyon kamu kurum ve kuruluşları, akademisyen, meslek odaları, belediyeler, özel sektör ve sivil toplum örgütlerinin temsilcisi olan 98 kişiyi dinlemiştir. Komisyon yoğun çalışmalardan sonra raporunu tamamlayarak 16 Temmuz 2021 tarihinde TBMM Meclis Başkanına sunmuştur. Rapor TBMM web sayfası aracılığı ile kamuoyu ile paylaşılmıştır. Komisyon raporu; Türkiye’nin Depremselliği İle Hukuki ve Kurumsal Yapılanması, Deprem Risk ve Zararlarını Azaltma Çalışmaları, Deprem Risk ve Zararlarının Azaltılmasına İlişkin Öncelikler ve Sonuç ve Öneriler olmak üzere 4 ana bölümden oluşmaktadır. Rapor toplam 524 sayfadan oluşmaktadır. Raporun dördüncü ve son bölümünde deprem risk ve zararlarının azaltılması ve deprem konusunda ülkemizde her alanda alınması elzem tedbirlere dair 268 öneri yapılmıştır. Bu 268 öneri, konu ve alanlarına uygun olacak şekilde sınıflandırılmış ve 11 başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar sırası ile deprem bilgi sistemine ilişkin öneriler, risklerin belirlenmesine ilişkin öneriler, yer bilimsel etütler ve planlamaya ilişkin öneriler, yapı güvenliğine ilişkin öneriler, imar, denetim ve yapı kullanımına ilişkin öneriler, kentsel dönüşüme ilişkin öneriler, mevzuata ilişkin öneriler, uygulama, izleme ve denetim sistemine ilişkin öneriler, finansman yönetimine ilişkin öneriler, toplumsal farkındalığa ilişkin öneriler ve deprem sonrasına ilişkin öneriler şeklindedir. Raporda hem çok önemli tespitlere hem de birçok çözüm önerisine yer verilmiştir. Bu komisyon tarafından hazırlanan raporda en fazla yer bulan konu kentsel dönüşüm konusu olmuştur. Bunu sırası ile yapı denetim sistemi, toplanma alanı, hasar tespit çalışmaları, mikro bölgeleme ve

erken uyarı sistemleri gibi konularının takip ettiği görülmüştür (Bozkurt ve Çiçekdağı, 2022).

2023 Meclis Deprem Araştırma Komisyonu

6 Şubat 2023 tarihinde saat 04:17'de meydana gelen ve büyüklüğü Mw 7,7 olan Pazarcık-Kahramanmaraş ve yine aynı gün birinci depremden dokuz saat sonra saat 13:24'de meydana gelen ve büyüklüğü Mw 7,6 olan Ekinözü-Kahramanmaraş depremlerinin ardından TBMM Genel Kurulunun 02.03.2023 tarihli 68'inci birleşiminde 21 üyeden oluşan bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasına karar verilmiştir. Komisyonun adı, "*Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Sonuçlarının Tüm Yönleriyle Araştırılması, Depreme Dirençli Yapı Stokunun Oluşturulması ve Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkinliğinin Artırılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Bir Meclis Araştırma Komisyonu*" olarak belirlenmiş ve 3 Mart 2023 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Sonrasında Genel Kurulun 09.03.2023 tarihli 71'inci Birleşiminde yapılan seçimde komisyon üyeleri, 14 Mart 2023 tarihinde yapılan komisyon toplantısında Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip üyelikleri seçimi yapılmış ve çalışmalarına başlamıştır. Komisyonun amacı; Kahramanmaraş merkezli depremlerin sonuçlarını tüm yönleri ile araştırmak, depreme dirençli yapı stokunu oluşturmak, kentsel dönüşüm uygulamalarının etkinliğini artırmak ve alınması gereken tedbirleri belirlemektir. Depremler nedeniyle elli binden fazla insan hayatını yitirmiş, yüz on beş bin civarında kişi yaralanmış ve yüz milyar dolardan fazla ekonomik kayıp meydana gelmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2023). Meclis Deprem Araştırma Komisyonu çalışma süreci boyunca 13 toplantı yapmış, ilgili kurum yetkilileri, STK temsilcileri ve akademisyenlerden oluşan 186 kişiyi dinlemiştir. Komisyon çalışmalarında ve

rapor yazımında yararlanmak amacıyla ilgili kurum, kuruluş ve akademisyenlerden 77 adet bilgi notu/rapor temin etmiştir. Komisyon yoğun çalışma ve toplantılardan sonra raporunu tamamlamış ve 27 Nisan 2023 tarihinde TBMM Meclis Başkanına sunmuştur. Rapor TBMM web sayfası aracılığı ile kamuoyu ile paylaşılmıştır. Komisyon raporu; Kahramanmaraş Merkezli Depremler, Türkiye'nin Deprem Hususunda Hukuki ve Kurumsal Yapılanması, Türkiye'nin Mevcut Yapı Stoku ve Depreme Dirençli Şehirlerin Teşkili, Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkinliğinin Artırılması, Afet Yönetim Sistemi ve Netice ve Tavsiyeler olmak üzere altı ana bölümden oluşmaktadır. Rapor toplam 912 sayfadır.

Raporun birinci bölümünde 6 Şubat 2023 tarihinde dokuz saat ara ile ardı ardına meydana gelen Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Ekinözü (Kahramanmaraş) depremleri detaylı bir şekilde incelenmiş ve bütün yönleriyle ele alınmıştır. Deprem bölgesinin zemin özelliklerinden depremlerin ekonomik boyutuna kadar, arama kurtarma çalışmalarından deprem sırası ve sonrası yürütülen müdahale ve iyileştirme faaliyetlerine kadar, çadır ve konteyner kentlerden kalıcı konutların inşasına, depremin sosyolojik ve psikolojik açıdan değerlendirilmesine kadar bütün detaylara raporun bu bölümünde yer verilmiştir. İkinci bölümde ise ülkemizin depremler konusundaki hukuki ve kurumsal yapısı ele alınmış, ulusal ve uluslararası mevzuat, merkezi ve yerel düzeyde kurumsal yapılanmanın nasıl olduğu ortaya konulmuştur. Raporun üçüncü bölümünde deprem bilgi altyapısının geliştirilmesi ile deprem tehlike analizleri ve haritalanması, güvenli yerleşmelere yönelik yer bilimi etütleri ve mekânsal planlama, mevcut yapı stoku ve durumu gibi konular etraflıca ele alınarak depreme dirençli şehirlerin kurulması için gerekenler sıralanmıştır. Dördüncü bölümde kentsel dönüşüm uygulamalarının etkinliğinin artırılması, beşinci bölümde ise afet yönetimi sistemi, yardıma

gelen gönüllülerin sevk ve idaresi, malzemelerin dağıtımında planlama ve optimizasyon konuları ele alınmıştır. Teklif ve tavsiyeler hukuki ve mevzuat düzenlemesi gerektiren hususlar, kurum ve kuruluşlarca yapılması gereken düzenlemeler şeklinde iki ana başlık altında ortaya konulmuştur. Her bir teklif ve tavsiyeden doğrudan sorumlu kurum ve kuruluş ile ilgili kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir.

Raporun altıncı ve son bölümünde Kahramanmaraş depremleri başta olmak üzere genel olarak depremlerin afete dönüşmemesi için gerekli tespitler yapılmış, bu tespitlere göre teklif ve tavsiyeler geliştirilmiştir. Teklif ve tavsiyeler hukuki ve mevzuat düzenlemesi gerektiren hususlar ve kurum ve kuruluşlarca yapılması gereken düzenlemelere dair 118 tespit yapılmış ve bu tespitlerle ilgili ayrı ayrı çözüm önerileri getirilmiş, sorumlu ve ilgili kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir. Bu 118 tespitinin her biri için ayrı ayrı çok sayıda çözüm teklifleri önerilmiştir. Teklif edilen konu ve çözüm önerilerinden sorumlu olacak ilgili kurum kuruluşlarda ayrıca tek tek belirlenmiştir.

TBMM Cumhuriyet Senatosu Deprem Araştırma Komisyonları

Türkiye 1961 Anayasası ile birlikte birçok yeni kurumla tanışmıştır. Bunlardan biri de Osmanlı Ayan Meclisine benzeyen 1961-1980 yılları arasında TBMM'nin ikinci bir kanadı olan Cumhuriyet Senatosudur. Cumhuriyet Senatosu Milli Birlik Komitesi üyeleri, cumhurbaşkanının seçtiği üyeler ve genel oyla seçilen üyelerden oluşan bir yasama meclisidir. Bu meclisin başlıca görevleri, iktidara gelen hükümetlerin icraatlarını denetlemek, bir denge unsuru olmak ve aşırılıklara karşı bir fren mekanizması oluşturmaktır. Bunun yanında toplumsal sorunların çözümünde önemli bir rol üstleneceği varsayılmıştır. 1961-1980

arası dönemde 19 yasama yılı görev yapan Senato kendisinden bekleneni veremediğinden 1982 Anayasası'nın yürürlüğe girmesiyle de kapanmıştır. Şimdiye kadar değişik isimler altında Cumhuriyet Senatosunda kurulan komisyonlara ait bilgiler kuruluş tarihi, komisyon adı, hangi depremden sonra kurulduğu, üye sayısı, rapor teslim tarihi ve raporun sayfa sayısı bilgilerini içerecek şekilde Çizelge 2'de verilmiştir.

Yukarıda sıralanan komisyonların yanı sıra Cumhuriyet Senatosu tarafından 6 Eylül 1975 ve 20 Nisan 1976 tarihlerinde Lice-Diyarbakır'da meydana gelen deprem sonrasında "*Lice Depremi Hakkında Kurulan Senato Araştırma Komisyonu*" kurulmuştur. Fakat bu komisyon raporunu teslim etmediği için hükümsüz sayılmıştır.

Ayrıca 2 Mart 1978 tarihinde Cumhuriyet Senatosu tarafından 24 Kasım 1976'da meydana gelen Muradiye-Çaldıran-Van depreminden dört ay sonra "*Van-Muradiye-Çaldıran-Erciş Yörelerinde Meydana Gelen Deprem Hakkında Kurulan Senato Araştırma Komisyonu*" kurulmuştur. Fakat bu komisyonda raporunu teslim etmediği hükümsüz sayılmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Günümüze kadar 1962, 1966, 1977, 1997, 1999, 2010, 2020 ve 2023 yıllarında TBMM'de sekiz kez, 1962, 1976, 1977 ve 1978 yıllarında Cumhuriyet Senatosunda dört kez olmak üzere 12 deprem araştırma komisyonu kurulmuştur. Bu komisyonlardan 1977 yılında TBMM'de ve 1976 ve 1978 yıllarında Cumhuriyet senatosunda kurulmuş olan komisyonlar raporlarını vermedikleri için hükümsüz sayılmıştır. Yani hükümsüz olan komisyonları çıkardığımızda şimdiye kadar dokuz deprem araştırma komisyonu faal olarak çalışmalarını tamamlamış ve raporlarını hazırlamıştır.

Çizelge 2. TBMM Cumhuriyet Senatosunda kurulan deprem araştırma komisyonları

Table 2. Earthquake Research Commissions established in the Senate of the Turkish Grand National Assembly

Kuruluş Tarihi	Komisyonun Adı	Hangi Depremden Sonra Kurulduğu	Üye Sayısı	Rapor Teslim Tarihi	Rapor Sayfa Sayısı
6 Eylül 1962	Iğdır Bölgesinde Husule gelen zelzele felaketini mahallen tetkik etmek üzere	5 Eylül 1962 Iğdır Kars Depremi	3 üye	24 Eylül 1962	2 sayfa
20 Ocak 1977*	Deprem ve Depremle İlgili Yerleşim, Mesken, Ulaşım, Dağıtım, Depolama ve Afetler Fonu Hakkında Kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu	6 Eylül 1975 Lice-Diyarbakır depremi	11 üye	21 Haziran 1978	30 sayfa

* Senato araştırma komisyonu Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 18.1.1977 tarihli 23'üncü Birleşimi ile yine Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 20.01.1977 tarihli 24'üncü birleşiminde kabul edilmiştir. Ancak 17.11.1977 tarihli 10'uncu oturumunda Başkan, Sözcü ve Katip üyesini seçerek görev yapacak duruma gelmiştir. Raporun dağıtılma ve görüşülme tarihleri arasındaki zaman farkı 283 gündür (Güzel, 2019).

Sayfa sayısı, içerik ve öneriler açısından komisyon raporlarını kıyasladığımızda 2023 raporunun 912 sayfa ve 118 öneriden, 2020 raporunun ise 524 sayfa ve 268 öneriden oluştuğu görülmüştür. Diğer raporların sayfa sayıları ve önerileri çok daha azdır. Buna göre içerik olarak en hacimli raporun dokuz yüz on iki sayfa ile 2023 yılındaki rapor, iki yüz altmış sekiz öneri ile de en fazla öneri getiren raporun 2020 yılındaki rapor olduğu görülmüştür.

2010 yılında kurulmuş olan komisyon hariç diğer bütün komisyonlar önemli ve hasar yapan bir depremden veya afetten sonra kurulmuştur.

Üye sayısı açısından değerlendirdiğimizde TBMM'de kurulmuş olan komisyonlardan 1962 yılında kurulan ve 5 üyeli komisyonun en az üyeye sahip olduğu, 22 üyeli 2020 tarihli komisyonunda en fazla üyeye sahip olan komisyon olduğu görülmüştür. Cumhuriyet senatosunda 1962 yılında kurulmuş olan ve üç üyeden oluşan komisyon ise bütün komisyonlar içinde en az üyeye sahip olan komisyonudur.

Komisyon raporlarında birçok tespit ve önerinin yapılması kadar bunların takibinin yapılması, uygulanıp uygulanmadığının kontrol edilmesi de bir o kadar önemlidir. Önerilerin hayata

geçirilebilmesi için mutlaka yasal bağlayıcılığının da olması gerekir. Bu nedenle Meclis Deprem Araştırma Komisyonu raporlarında belirtilen görüş ve önerilerin uygulamaya geçebilmesi ve önerilen mevzuat değişikliklerinin yapılabilmesi için TBMM'ne de önemli görevler düşmektedir. Mecliste grubu bulunan bütün siyasi partilerin birlikte çalışarak ortaya koydukları raporlarda yapmış oldukları önerilerinin takipçisi olarak mevzuat düzenlemeleri ile ilgili önerilerini bir an önce Meclis'te gündemlerine alarak kanunlaştırmaları ve uygulamaya geçirilmesini sağlamaları ve önerilerin uygulamaya aktarılıp aktarılmadığının kontrol edilmesi Türkiye'nin deprem risklerinin azaltılması çalışmalarına önemli katkılar sunacaktır.

Deprem ve afet konusunu sürekli gündemde tutmak, komisyon raporlarında belirtilen önerilerin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak, her deprem veya diğer afetlerden elde edilen dersleri bir an önce uygulamaya aktarabilmek ve mevzuat değişikliklerini bütüncül bir bakış açısı ile süratli bir şekilde yapabilmek için TBMM'de deprem/afet risklerinin azaltılması ile ilgili daimi bir komisyonun kurulması önerilir.

2020 ve 2023 tarihli deprem araştırma komisyonları tarafından yapılan toplantıların tutanaklarının web sayfasına konularak tüm kullanıcılarının hizmetine sunulması çok yararlı olmuştur. Böylece konuya ilgi duyan herkesin çalışmalar ve komisyonlarda dile getirilen konular hakkında detay bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır. Çok yararlı olan bu uygulamanın ileriki yıllarda kurulacak olan komisyonlar tarafından da benimsenmesi önerilir.

EXTENDED SUMMARY

After a significant earthquake, Earthquake Research Commissions have been established in the Grand National Assembly of Türkiye in order to help heal the wounds of the earthquake quickly, to reveal problem areas, to determine solutions and to carry out earthquake-related studies. Starting from the first commission established in 1962, earthquake research commissions were established eight times under different names in 1966, 1977, 1997, 1999, 2010, 2020 and 2023. In addition to these, earthquake-related research commissions were established 4 times in the Senate of the Grand National Assembly in 1962, 1976, 1977 and 1978. The number of commissions established in the Grand National Assembly to carry out studies on earthquakes, together with those established in the Senate, has reached twelve. Among these commissions, the ones established in the Grand National Assembly of 1977 and in the Senate in 1976 and 1978 were deemed invalid because they did not submit their reports. In other words, when we remove the invalid commissions, so far nine Earthquake Research Commissions have actively completed their work and prepared their reports. Except for the commission established in 2010, all other commissions were established after a significant and damaging earthquake or disaster.

Pursuant to Article 98 of the Constitution of the Republic of Türkiye, the formation, proposal

making, working procedures and principles of the Parliamentary Research Commissions and Specialized Commissions, which are formed by the written proposals of the deputies submitted individually or collectively on the issues they need for the public interest, are determined by the Internal Regulations of the Grand National Assembly. Commissions are established in accordance with these laws and carry out their work in accordance with the procedures and principles specified herein.

It is equally important to make necessary findings and suggestions in the commission reports, as well as to follow them up and check whether they are implemented. In order for the recommendations to be implemented, they must be legally binding. For this reason, the Grand National Assembly has an important duty in order to put into practice the opinions and suggestions stated in the reports of the Parliamentary Earthquake Research Commission and to make the proposed legislative changes. It will make significant contributions to Türkiye's efforts to reduce earthquake risks if all political parties in the Parliament work together and follow up on the proposals they made in the reports they put forward, put their suggestions regarding legislative regulations on the agenda of the Parliament as soon as possible and enact them, and ensure their implementation by checking whether their suggestions are implemented.

The purpose of this article is to provide information about the parliamentary earthquake research commissions and reports prepared by the commissions that have been established from past to present, as well as to contribute to the development of recommendations and studies on reducing earthquake risks and to guide the commissions to be established in the future. In order to keep the earthquake and disaster issue constantly on the agenda, to ensure the effective implementation of the recommendations stated

in the commission reports, to be able to put into practice the lessons learned from each earthquake or other disasters as soon as possible, and to make legislative changes quickly with a holistic perspective, the earthquake/disaster issues are discussed in the Grand National Assembly.

It is now recommended that a permanent commission be established to reduce risks. It was very useful to put the minutes of the meetings held by the Earthquake Research Commissions in 2020 and 2023 on their website and make them available to all users. In this way, everyone who is interested in the subject is provided with detailed information about the studies and the issues raised in the commissions. It is recommended that this very useful practice be adopted by the commissions that will be established in the coming years.

ORCID

Bülent Özmen <https://orcid.org/0000-0002-7043-8329>

KAYNAKLAR / REFERENCES

- Bozkurt, Ö. & Çiçekdağı, H. İ. (2022). Comparative Analysis of the Parliamentary Research Commission Reports Published 2010 and 2021 in the Earthquake Specific. *Turkish Journal of Earthquake Research*, 4(1), 137-154. <https://doi.org/10.46464/tdad.1085753>
- Denge ve Denetleme Ağı. (2023). *Meclis Araştırmalarının Deprem Özelinde Yetkinliği Analiz Raporu*. Mecliste.org (yayımlanmış).
- Genç, Ö. (2021). *Deprem Araştırma Komisyonu Deneyimi*. Sivil Sayfalar (yayımlanmış).
- Güzel, M. N. (2019). *Meclis Araştırması ve Görüşülen Meclis Araştırma Komisyonu Raporlarının Hukuk Devleti İlkesi Bakımından Değerlendirilmesi* [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eyidoğan, H. (2021, 01 Nisan). *On kez deprem araştırma komisyonu kuran TBMM, bu kez deprem risklerinin azaltılmasını sağlayabilecek mi?* <https://t24.com.tr/yazarlar/haluk-eyidogan/on-kez-deprem-arastirma-komisyonu-kuran-tbmm-bu-kez-deprem-risklerinin-azaltilmasini-saglayabilecek-mi,30432>
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. (2023). *2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu*. Strateji ve Bütçe Başkanlığı (yayımlanmış).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1962). 7.9.1962 Cuma günü Yüz Onüçüncü Birleşim. *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 6(1), 351-377.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1962). 10.9.1962 Cuma günü Yüz Ondördüncü Birleşim. *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 6(1), 378-444.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1962). 5.12.1962 Çarşamba günü Onüçüncü Birleşim. *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 9(2), 597-642.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1966). 16.11.1966 Çarşamba günü Altıncı Birleşim. *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 9(2), 81-121.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1966). 18.11.1966 Cuma günü Yedinci Birleşim. *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 9(2), 122-158.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1966). 25.11.1966 Cuma günü Onuncu Birleşim. *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 9(2), 203-238.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1966). 21.06.1967 Çarşamba günü 122. Birleşim. *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 19(2), 89-156.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1967). *Deprem Bölgesinde Bilgi Edinilmek Üzere Anayasanın 88 nci maddesi Gereğince Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu* (10/5, 5/34). Millet Meclisi, 2(247), 1-67.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1977). 28.12.1977 Çarşamba günü 83 ncü Birleşim. *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 2(1), 1-50.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1997).
21.01.1997 Salı günü 48 inci Birleşim. *TBMM
Tutanak Dergisi*, 19(2), 280-375.

Resmi Gazete, (1973, 04 Nisan). *Millet Meclisi Kararı,
Millet Meclisi İçtüzüğü*. [https://www.resmigazete.
gov.tr/arsiv/14506.pdf](https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14506.pdf)

Resmi Gazete, (1982, 20 Ekim). *T.C. Cumhuriyeti
Anayasası*. [https://www.mevzuat.gov.tr/
MevzuatMetin/1.5.2709.pdf](https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf)